

Advies betreffende MER
Gecontroleerd overstroomingsgebied in de Vallei van de
Grote Molenbeek te Merchtem

Nummer : INBO.A.2007.236
Datum : 29 november 2007

Auteurs : Boone, N., niko.boone@inbo.be,
De Becker, P. piet.de.becker@inbo.be

Geadresseerde : Afdeling Milieu, Natuur en Energiebeleid
Dienst MER
t.a.v. Katelijne Schoofs
Koning Albert II-laan 20 bus 8 - 1000 Brussel

In onderstaande tekst worden een aantal opmerkingen gegeven bij het ontwerp-MER Gecontroleerd overstromingsgebied in de Vallei van de Oude Beek en Puttenbeek te Opwijk.

1. Algemene opmerkingen

De kwaliteit van dit MER is o.i. van een zeer bedenkelijk niveau. Dat heeft zowel te maken met het gekozen scenario voor het oplossen van de overstromingsproblematiek in Merchtem als met de veelheid van ongefundeerde/ongestaafde uitspraken in het rapport

Het gekozen scenario poogt inderdaad de overstromingsproblematiek op te lossen maar houdt op geen enkel ogenblik rekening met de vele nieuwe inzichten in verband met integraal waterbeheer, zoals die het laatste decennium opgang gemaakt heeft op Vlaamse en provinciale beleidsniveau's.

Nochtans zijn er ook in de provincie Vlaams-Brabant tal van voorbeelden te vinden van hoe het anders en veel beter kan (Vallei van de Dijle stroomopwaarts Leuven, Maalbeekvallei, Weesbeek, ...).

Wat betreft de oppervlakte natuurbestemming en de actueel aanwezige natuurwaarden, behoort deze regio reeds tot de zeer onderbedeelde gebieden van de provincie. Met de hier voorgestelde oplossing voor de overstromingsproblematiek is het te verwachten dat er van de nu al beperkte natuurwaarden, zo goed als niets meer zal overblijven.

Nochtans is het wel degelijk mogelijk om de overstromingsproblematiek op een zodanige manier op te lossen dat er zowel tegemoet gekomen wordt aan de doelstellingen voor overstromingspreventie als aan deze voor natuurbehoud. Het hier voorliggende scenario gaat uit van een beperkte overstroombare oppervlakte en van een slechte waterkwaliteit. De impact daarvan op de overstroomde natuurgebieden is zonder discussie nefast. Door het surplus aan water van matige tot slechte kwaliteit tijdelijk te stockeren op een beperkte oppervlakte, ontstaan diepe en vrij langdurige overstromingen. Bovendien bezinkt het met nutriënten beladen sediment op een beperkte oppervlakte. Dit zijn stuk voor stuk elementen die een zeer zware hypotheek leggen op de toekomstige natuurwaarden.

Een meer integrale benadering gaat uit van een acceptabele waterkwaliteit (BBI 7-8, prati index 1 à 2), een zo groot mogelijke overstroombare oppervlakte en een zo ruw mogelijk rivierkanaal. Door de oppervlakte te vergroten wordt de overstromingsdiepte en bijgevolg ook de duur beperkt, de sedimentvracht wordt verdeeld over een veel grotere oppervlakte en de infrastructuur (dijken) kan beperkt worden. Door het beekkanaal zo ruw mogelijk te maken (vrije meandering, struikgroei op de oevers, ...) zal de waterloop sneller en op verschillende plaatsen tegelijk buiten haar oevers treden, zodat de piekdebieten gespreid afgetopt worden.

Bij een permanent slechte waterkwaliteit kan het eventueel minder nadelig zijn om het overtollige water te concentreren, eerder dan de hele vallei te belasten met vervuild overstromingswater. Deze concentratie kan evenwel niet gebeuren in ecologisch waardevolle gebieden.

De veelheid aan ongefundeerde/ongestaafde uitspraken zijn doorheen het hele rapport terug te vinden. De keuze voor het gebruik van opeenvolgende wachtbekkens wordt nergens verantwoord. Er zijn geen tijdreeksen van

debietsmetingen voorhanden, er zijn geen overzichtstabellen van retourperioden te vinden, er wordt geen veiligheidsniveau voor Merchtem vooropgesteld, er worden grote delen overstroombare valleioppervlakte niet betrokken in de waterbeheersingsscenario's en de effecten op natuurwaarden worden bijzonder wollig en zeer amateuristisch ingeschat.

2. Paginagewijze opmerkingen

P22 en P89

Bij het ontwerp van de vistrap dient rekening gehouden te worden met een natuurlijke vispopulatie die eigen is aan dergelijk type waterloop. Niet enkel met twee vervuilingstolerante soorten die actueel aanwezig zijn.

P27

Bij de bespreking van effecten op fauna en flora worden Dotterbloem en Goudveil aangegeven als kwelindicatoren. Dotterbloem kan voorkomen in kwelzones, maar is er niet exclusief aan gebonden. Soorten die exclusief aan kwel gebonden zijn, zijn Bosbies, Holpijp, Brede orchis en Veldrus. Op P75 wordt aangegeven dat Bosbies in het gebied voorkomt.

P41, P65, P69

Er wordt gesproken van mogelijke verdrogingsverschijnselen t.g.v. het uitblijven van overstromingen en van een significante vernatting ten gevolge van jaarlijkse overstromingen.

In de context van deze regio heeft verdroging evenwel te maken met grondwaterstromen. Verdroging omvat alle effecten die voortvloeien uit een antropogeen veroorzaakte grondwaterstands daling (definitie Natuurrapport 2005). Korte, lokale overstromingen langs de waterloop hebben hier geen of nauwelijks invloed op de grondwaterstand.

P40, P42 en P90

De riolering van enkele bebouwde kernen is aangesloten op de Grote Molenbeek. Bij de milderende maatregelen wordt de aanleg van collectoren gevraagd. Hierbij dient opgemerkt dat indien overstorten worden aangelegd stroomopwaarts van het GOG, dit negatieve effecten kan hebben. Deze overstorten treden in werking op momenten dat ook de GOG's aangesproken worden. Op dergelijke momenten komen net grote hoeveelheden nutriënten en slib in de waterloop terecht.

P61

De stijghoogte van het grondwater wordt afgeleid uit de drainageklassen van de bodemkaart, aangevuld met eigen observaties.

De bodemkaart kan wel een aanwijzing geven, maar is niet geschikt om op deze kleine schaal met zekerheid uitspraken te doen. Waaruit bestaan de eigen observaties? Werden er metingen uitgevoerd?

Er dient ook opgemerkt dat stijghoogten van het grondwater niet zomaar gelijk gesteld kunnen worden met kwel.

Er wordt gesteld dat de actuele grondwaterstand overeenkomt met de toestand van de bodemkaart aangezien de vallei relatief weinig verstoord is. Je kan dit niet stellen indien niet ook gekeken is naar de evolutie in het infiltratiegebied. Minder infiltratie door een versnelde afvoer van regenwater in het infiltratiegebied heeft effect op de grondwaterstanden in de vallei.

Er wordt gesteld dat er een smalle kwelzone van 3 meter voorkomt. Waarop is deze stelling gebaseerd? Gezien kwel een dynamisch gegeven is, welke boven- en ondergrenzen van kweldruk werden gehanteerd?

P68, P44

Bij de theoretische berekening van slibafzet is enkel de berekening op basis van waarden tijdens piekdebieten relevant, omdat net op deze momenten de GOG's in werking zullen treden. In tabel 7.2.12 wordt niet aangegeven bij welk debiet de metingen plaatsvonden.

P80-81

Meer overstromingen en winteroverstromingen kunnen enkel als gunstig beschouwd worden indien het gaat om een natuurlijk overstromingsregime met water van een goede kwaliteit.

P83

Er wordt gesteld dat de kwelstroom niet gewijzigd wordt door de herprofilering van de beek. Waarop is deze stelling gebaseerd?

Er wordt gesteld dat het verlies van kwelgebonden vegetatie t.g.v. de herprofilering van de beek tijdelijk is. Er wordt van uitgegaan dat de typische soorten na de werken automatisch zullen terugkeren. Voor soorten die slechts zeer beperkt in het gebied voorkomen of zich slechts zeer moeizaam verspreiden (zoals Verspreidbladig goudveil) bestaat het risico dat dit niet gebeurt.

Er wordt gesteld dat in het uit te graven winterbed een vegetatie zal ontstaan met moerasplanten en riet, die op termijn biologisch zeer waardevol kan zijn. Tevens zou dit het verlies van waardevolle moerasvegetaties in deelgebieden 1 en 2 compenseren waardoor voldaan wordt aan de voorwaarden van het natuurdecreet. Over welke types moerasvegetatie gaat het? Grote zeggenvetaties, kwelgebonden vegetaties en soortenrijk grasland zijn geen vegetatietypes die in het winterbed verwacht worden. Het verlies ervan zal dus niet in het winterbed gecompenseerd kunnen worden. Bovendien is het te verwachten dat door de aanvoer van nutriënten een sterk verruigde vegetatie in het winterbed zal ontstaan.

P84, P163 en P173

Er wordt gesteld dat winteroverstromingen geen negatieve invloed hebben op de vegetaties, gezien de valleigronden van nature overstroombare gebieden zijn. Dit geldt evenwel enkel in geval van natuurlijke overstromingsregimes en bij een goede waterkwaliteit.

P90, P174

Milderende maatregelen

- Om tijdelijk verlies van kwelvegetatie te vermijden, wordt voorgesteld om de herprofileringswerken en de aanleg van dijken in het najaar uit te voeren. Het is niet duidelijk wat de herprofileringswerken inhouden, maar indien de vegetatie effectief afgegraven wordt maakt de periode van uitvoering weinig uit.
- Er wordt gevraagd om de waterkwaliteit te verbeteren door de aanleg van collectoren en waterzuiveringsinstallaties. Hierbij dient opgemerkt dat indien overstorten worden aangelegd stroomopwaarts van het GOG, dit negatieve

effecten kan hebben. Deze overstorten treden in werking op momenten dat ook de GOG's aangesproken worden. Op dergelijke momenten komen net grote hoeveelheden nutriënten en slib in de waterloop terecht.

-Om eutrofiëring t.g.v. de overstromingen te beperken wordt voorgesteld om te maaien met afvoer van maaisel. Hierbij dient opgemerkt dat bij graslanden op voedselrijke standplaatsen door jaarlijks maaien in het beste geval net de jaarlijkse stikstofdepositie uit de lucht afgevoerd wordt. Bij toenemende eutrofiëring zal het niet mogelijk zijn om de dottergraslanden in stand te houden. Welke beheermaatregelen worden voorgesteld voor de andere vegetatietypes (bos, grote zeggenvetatie)?

Er wordt ook voorgesteld verhoogde slibafzettingen af te voeren. Hoe dient dit te gebeuren zonder de vegetatie mee af te voeren? Hoe dient dit te gebeuren in bosvegetatie?

P153

Er wordt gesteld dat in het project de mogelijkheid bestaat om de ecologische waarde te verhogen door de inrichting van het GOG. Dit geldt enkel voor deelgebied 3 indien er een winterbed wordt aangelegd en dit zal in kwaliteit nooit het verlies aan waardevolle vegetaties in de andere deelgebieden kunnen compenseren. Globaal genomen gaat de natuurwaarde in dit gebied achteruit. Er wordt nogal gemakkelijk de conclusie getrokken dat dit project in overeenstemming is met de doelstelling uit het provinciaal milieubeleidsplan om ecologie en waterberging zo veel mogelijk te laten samengaan.

P154

In het gemeentelijk milieubeleidsplan is een van de doelstellingen het herstel van de beekvalleien in hun vroegere toestand zodat ze een grotere rol spelen in het behoud en ontwikkeling van fauna en flora. Er wordt gesteld dat het project mee invulling kan geven aan deze doelstelling. Het project herstelt evenwel de vroegere toestand niet. Het opgehoogde terrein tussen deelgebieden 1 en 2 behoort eveneens tot het natuurlijke overstromingsgebied. Door het saneren van dit perceel zou de ecologische waarde hier hersteld kunnen worden en de overstroombare oppervlakte vergroot, waardoor overstromingsdiepte en -duur elders verminderen. Deze mogelijkheid wordt evenwel niet onderzocht. Daarentegen worden overstromingen geconcentreerd in ecologisch waardevolle zones met negatieve effecten op de natuurwaarde tot gevolg. Dit project geeft geen invulling aan deze doelstelling.

P155

Er wordt gesteld dat de aanleg van de wachtbekkens de realisatie van de bestemming natuurgebied niet uitsluit. In dezelfde paragraaf wordt tevens gezegd dat de GOG de natuurfunctie mogelijk negatief beïnvloed (zie ook P88). Overstromingen worden op een kunstmatige manier geconcentreerd in ecologisch waardevolle zones (met binnen deelgebied 1 overstromingsdieptes tot 2m). De natuurfunctie wordt ondergeschikt gemaakt aan de waterbergingsfunctie. Een optimale realisatie van de bestemming natuurgebied is hier niet meer mogelijk. De negatieve impact op dit gebied heeft des te meer effect gezien de natuurwaarde in deze regio zich voornamelijk beperkt tot de schaarse oppervlakte natuurbestemming.

P156

Bij waterbergingsfunctie in de ruimtelijke structuurplannen gaat het om het behoud van de waterbergingsfunctie over de hele vallei. Dit project is geen invulling van deze doelstelling gezien de overstromingen op een kunstmatige manier geconcentreerd worden op 3 locaties.

Er wordt gesteld dat een verschuiving in de vegetaties t.g.v. overstromingen geen negatieve gevolgen hoeft te hebben voor de ecologische waarde van het gebied. Dit is evenwel afhankelijk van welke vegetatietypes er van nature voorkomen en in hoeverre de te verwachten vegetaties hiermee overeenstemmen, van de waterkwaliteit en van het overstromingsregime. Punten die in het geval van dit project negatief uitvallen voor de natuurwaarde van het gebied.

P159

Er wordt gesteld dat het verlies van natuurwaarde elders moet gecompenseerd worden, maar er wordt nergens aangegeven over welke vegetaties het gaat en waar dit zou moeten gebeuren.

P169

Er wordt aangegeven dat het deelbekkenbeheerplan spreekt over het herstellen van het contact tussen de waterloop en haar vallei. Het saneren van het opgehoogde perceel tussen deelgebieden 1 en 2 zou hierin passen, maar wordt in het MER niet onderzocht.

Met hoogachting,

Dr. Jurgen Tack
Administrateur-generaal